

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm”
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Z.Məmmədov
“ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas: 050701–“Aqraromluq”

Fakültə: “Aqrar və mühəndislik”

Kafedra: “Aqrar elmlər”

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: “Tarla təcrübəsinin metodikası”

Kodu: İPF-B18

Tədris ili: IV (2024-2025)

Semestr: VIII (yaz)

Tədris yükü: Cəmi: 40 saat. Auditoriya saati 14(10 saat müəhazirə, 4 laboratoriya məşğələsi).

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya N: 314

Saat: II gün 3-cü saat müh.(tam həftə)

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: m.Vəliyev Ədalət Əbülqasım

Məsləhət günləri və saat: IV gün 14⁰⁰- 16⁰⁰- dək

E-mail ünvanı: lankaranbts@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç., 170-a

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas

1. H.Ə.Aslanov, M.A.Vəliyeva Pambıq bitkisi ilə aparılan tarla təcrübələrinin metodikası. Bakı, 310 səh.
2. Quliyev R. Ə., Əliyeva K. Ə. Genetika. Dərslik, Bakı, 2002.
3. Quliyev R. Ə. Genetikanın əsasları ilə bitkilərin seleksiyası. Bakı, 2003.
4. Axundova E. M. Ekoloji genetik. Bakı, 2006.
5. Musayev Ə.C.və b. Dənli taxıl bitkiləri seleksiyasının metodikası. Bakı, 2008
6. Seyidəliyev N. Y. Genetika. Dərs vəsaiti, Gəncə, 2005.
7. Seyidəliyev N. Y. Genetika, seleksiya və toxumçuluq, Bakı. 2010.
8. Cəfərov N. A. Çəkili seleksiyası. Gəncə, 2008.
9. Abbasov S.S. Maldarlıqda hibridləşmənin genetik əsasları. Gəncə, 2008
10. C.Əliyev. Z.Əkpərov. A.Məmmədov Biolji müxtəliflik. Bakı, 2008
11. Qurbanov F.H. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin seleksiya və toxumçuluğu. Bakı 2011

IV.Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib deyil.

V.Korekvizitlər:Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI.Fənnin təsviri və məqsədi:Tarla təcrübəsinin metodikası fənni tarla şəraitində bitkilərdən yüksək və keyfiyyətli məhsul almaq üçün tətbiq olunan aqrotexnoloji qaydaları öyrənir.Bu məqsədlə tarla təcrübəsində torpaq becərmənin, suvarmanın, qida maddələrinin, eyni zamanada müxtəlif torpaq-iqlim şəraitinin, bitkilərin inkişaf və məhsuldarlığına təsiri öyrənilir.Fənnin məqsədi tarla təcrübəsinin aparılma üsullarını, şəraitini, planlaşdırılması və təşkilini, metodikasının əsas elementlərini öyrənməkdir.Vegetasiya dövründə təcrübənin qoyulması və texnikasını bilmək, fenoloji müşahidələr və hesablamaların aparılmasının qaydaları öyrənmək fənnin məqsədlərindən

biridir. Fənnin tədrisi zamanı yuxarıda qeyd olunan məqsəd və vəzifələr tələbələrə aşılmalı, onların sərbəst şəkildə tarla təcrübələri aparmaq qabiliyyətinə nail olmalarına zəmin yaradılmalıdır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 bal tələbə semestr ərzində, 50 bal isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal – tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal – tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar;
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal – tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var;
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhflərə yol verir;
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal – tələbənin suala cavabı yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən aşağı olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91 - 100	əla	A
2.	81 - 90	çox yaxşı	B
3.	71 - 80	yaxşı	C
4.	61 - 70	kafi	D
5.	51 - 60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Cəmi: 14 saat : Mühazirə 10 saat, laboratoriya-4

№	Mühazirə	Saat	Tarix
1	Mövzu 1: Tarla təcrübəsinin aparılma üsulları Plan: 1. Elmi aqronomiyada istifadə olunan üsullar 2. Aqronomiyada istifadə edilən tədqiqatların əsas mənbəyi 3. Aqronomik tədqiqatlarda laboratoriya üsulu 4. Aqronomik tədqiqatlarda vegetasiya üsulu 5. Aqronomik tədqiqatlarda lizimetrik üsul	2	

	Ədəbiyyat və mənbə: [1, 2, 7, 9]		
2	Mövzu-2: Tarla təcrübələrinin təsnifatı və göstərilən metodik tələbatlar Plan: 1. Tarla təcrübəsi-bitkilərin sahələrdə öyrənilməsi. 2. Tarla təcrübələrinin aparılma müddəti. 3. Tarla təcrübəsinə göstərilən metodiki tələbatlar 4. Təcrübənin qoyulma şəraitinə görə tipikliyi 5. Tarla təcrübəsinin xüsusi ayrılmış sahələrdə aparılması Ədəbiyyat və mənbə: [1, 5, 6, 10]	2	
3	Mövzu-3: Tarla təcrübəsinin aparılma şəraitinin xüsusiyyətləri. Tarla təcrübəsinin planlaşdırılması və təşkili Plan: 1. Təcrübələrin aparılma şəraitinin səciyyəvi xüsusiyyətləri 2. Tarla təcrübələrinə olan tələbatlar 3. Təcrübə ləklərindən yığılmış məhsulun qruplaşdırılması 4. Təcrübənin planlaşdırılması 5. Təcrübənin metodikasının planlaşdırılması 6. Alınmış nəticələri ümumiləşdirməsi Ədəbiyyat və mənbə: [1, 4, 8]	2	
4	Mövzu-4: Tarla təcrübəsinin aparılma metodikasının əsas elementləri. Tarla təcrübə sahəsində latın kvadratı və düzbucaqlı üsulla təcrübənin qoyulması. Plan: 1. Sahədə variantların sayı və sahədə yerləşdirilməsi 2. Təcrübə sahəsində variantların sisteməlik yerləşdirilməsi 3. Rəndomizasiya üsulu ilə variantların yerləşdirilməsi 4. Təşkil olunmamış variantlar üsulu (tam rəndomizasiya) 5. Təsədüfi təkrarlar metodu ilə təcrübənin qoyulması 6. Latın kvadratı və düzbucaq üsulu ilə təcrübənin qoyulması 7. Parçalanmış ləklər üsulu ilə təcrübənin qoyulması 8. İki və üç amilli tədqiqatların quruluşunda ləklərin parçalanma sxemi Ədəbiyyat və mənbə: [5, 2, 3]	2	
5	Mövzu-5: Tarla təcrübə sahələrində ləklərin sahəsi, istiqaməti və forması. Tarla təcrübəsinin qoyulması və aparılması texnikası. Plan: 1. Ləklərin sahəsi, istiqaməti və forması 2. Təcrübə sahələrində qoruyucu zolaqlar 3. Təcrübə sahələrində ləklərin istiqaməti 4. Təcrübə sahələrində təkrar və təkrərləmə 5. Təcrübə tarlasının bölünməsi 6. Təcrübə sahəsində tarla işləri 7. Təcrübə sahələrində səpin və əkin qaydaları 8. Təcrübə sahəsində bitkilərə və təcrübəyə qulluq	2	
	Cəmi:	10	

No	Seminar məşğələsi	Saat	Tarix
----	-------------------	------	-------

1	Aqronomiyada istifadə edilən tədqiqatların əsas mənbələri	2	
2	Tarla təcrübələrinin xüsusi ayrılmış sahələrdə aparılması qaydaları	2	
	Cəmi:	4	

XI.Fənn üzrə tələblər: Tarla şəraitində təcrübələrin qoyulması, tədqiqatın aparılma müddətləri və fenovazaların aparılması qaydalarının öyrənilməsi, elmi hesabatın hazırlanması qaydalarının öyrənilməsi.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

FTN1.Sınaqları planlaşdırmaq və yerinə yetirmək, dəyərləndirmək və açıqlamağı bacarmaq.

FTN 2.Sınaqların quruluşunu bilmək, nümunələri seçməyi bacarmaq, təkrarsız təcrübələr aparmağın elmi əsaslarına yiyələnmək.

FTN 3.Əsas statistik dəqiqlikləri və sınaqları etməyin nəzəri əsaslarına yiyələnmək, əlaqəli təsirləri müəyyən etməyi bacarmaq.

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV.Kollektivium sualları:

I Kollektivium sualları

1. Elmi aqronomiyada istifadə olunan üsullar
2. Aqronomiyada istifadə edilən tədqiqatların əsas mənbəyi
3. Aqronomik tədqiqatlarda laboratoriya üsulu
4. Tarla təcrübəsi-bitkilərin sahələrdə öyrənilməsi.
5. Tarla təcrübələrinin aparılma müddəti.
6. Təcrübənin qoyulma şəraitinə görə tipikliyi
7. Təcrübələrin aparılma şəraitinin səciyyəvi xüsusiyyətləri
8. Təcrübənin planlaşdırılması
9. Təcrübənin metodikasının planlaşdırılması
10. Sahədə variantların sayı və sahədə yerləşdirilməsi

XV. İmtahan sualları:

I blok

1. Elmi aqronomiyada istifadə olunan üsullar
2. Aqronomiyada istifadə edilən tədqiqatların əsas mənbəyi
3. Aqronomik tədqiqatlarda vegetasiya üsulu
4. Aqronomik tədqiqatlarda lizimetrik üsul
5. Tarla təcrübəsi-bitkilərin sahələrdə öyrənilməsi.
6. Tarla təcrübələrinin aparılma müddəti.

II blok

7. Tarla təcrübəsinə göstərilən metodiki tələbatlar
8. Təcrübənin qoyulma şəraitinə görə tipikliyi
9. Tarla təcrübəsinin xüsusi ayrılmış sahələrdə aparılması
10. Təcrübələrin aparılma şəraitinin səciyyəvi xüsusiyyətləri
11. Tarla təcrübələrinə olan tələbatlar
12. Təcrübə ləklərindən yığılmış məhsulun qruplaşdırılması

III blok

13. Təcrübənin planlaşdırılması
14. Təcrübənin metodikasının planlaşdırılması
15. Alınmış nəticələri ümumiləşdirməsi
16. Sahədə variantların sayı və sahədə yerləşdirilməsi

- 17. Təcrübə sahəsində variantların sistematik yerləşdirilməsi
- 18. Rendomizasiya üsulu ilə variantların yerləşdirilməsi

IV blok

- 19. Təşkil olunmamış variantlar üsulu (tam rendomizasiya)
- 20. Təsadüfi təkrarlar metodu ilə təcrübənin qoyulması
- 21. Latin kvadratı və düzbucaq üsulu ilə təcrübənin qoyulması
- 22. Parçalanmış ləklər üsulu ilə təcrübənin qoyulması
- 23. Ləklərin sahəsi, istiqaməti və forması
- 24. Təcrübə sahələrində qoruyucu zolaqlar

V blok

- 25. Təcrübə sahələrində ləklərin istiqaməti
- 26. Təcrübə sahələrində təkrar və təkrarətmə
- 27. Təcrübə tarlasının bölünməsi
- 28. Təcrübə sahəsində tarla işləri
- 29. Təcrübə sahələrində səpin və əkin qaydaları
- 30. Təcrübə sahəsində bitkilərə və təcrübəyə qulluq

“Tarla təcrübəsinin metodikası” fənninin sillabusu 050701 – “Aqronomluq” ixtisaslaşması tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (27 dekabr 2024-cü il, protokol №04)

Fənn müəllimi: m. Ə.Ə. Vəliyev

Kafedra müdiri: dos. İ.C. Kərimov

